

I

Jokūbo vartams likus už nugaros, jos žingsniai pamažu ėmė lėtėti. Čia, rytiniame miesto pakraštyje, turėjo atsiverti visiškai kitoks pasaulis. Nebe toks jaukus ir ankštas kaip Žemutiniame mieste, o triukšmingas ir veržlus. Pievose, apsupti upelių vingių, it viduramžių tvirtovės stūksojo fabriku pastatai, kiekvienas jų aptvertas mūro tvora, kad į teritoriją neižengtų joks pašalinis ir nė vienas darbininkas neišvengtų kontrolės. Tų tvirtovių viduje be paliovos kažkas virpėjo ir dundėjo, į dangų iš kaminų virto juodi dūmai, cechuose dieną naktį trinksėjo mašinos. Mari iš patirties žinojo, kad kiekvienas ten dirbantis tapdavo pilku akmenėliu. Apkurtusiu nuo mašinų dundesio, apakusiu nuo sukuriuojančių dulkių, nebyliu nuo tuštumos galvoje.

Tai paskutinė tavo galimybė!

Mari sustojo ir prisimerkė žvelgdama priešais saulę Melcerių audinių fabriko pusėn. Kai kurie langai spindėjo nutvieksiti ryto saulės, it juose liepsnotų ugnis, bet mūro sienos liko pilkos, jų šešėlyje cechai atrodė kone juodi. Tačiau vila kitoje pusėje spindėjo raudonų plytų sienomis tarsi pasakiška Miegančiosios Gražuolės pilis rudens nuauksintame parke.

Tai paskutinė tavo galimybė! Ir kodėl panelė Papert vakar triskart pakartojo tuos žodžius? Tarsi, jei ją ir vėl išvytų lauk, Mari lauktų tik kalėjimas arba mirtis. Ji įdėmiau nužvelgė pa-

sigėrėjimo vertą pastatą, bet netrukus vaizdas akyse susiliejo, parko vejose ir medžiai išskydo. Nieko keisto – po pastarojo kraujoplūdžio prieš tris savaites ji vis dar jautė silpnumą, be to, iš jaudulio ryte negalėjo praryti nė kąsnelio.

Tiek to, pagalvojo. Gerai bent jau tai, kad namas gražus ir man neberekės siūti, turėsiu užsiimti kitais darbais. O jei nušis į fabriką, aš paprasčiausiai pabėgsiu. Nė neketinu kasdien plušėti po dvylika valandų prie alyvuotų juodų siuvimo mašinų, nuolat plėšančių siūlus.

Ji patogiau užsimetė ryšulėlį ant peties ir nužingsniavo link parko vartų. Senoviniai geležiniai vartai iš susipynusių gėlių girliandų it kviesdami buvo atverti. Įvažiuojamasis takas vingiavo per parką ir baigėsi akmenimis grįsta aikšte, kurios viduryje pūpsėjo apskritas gėlynas. Nesimatė nė gyvos dvasios, bet iš arti vila atrodė dar baugesnė, ypač kolonomis paremtas portikas, iškilęs net per du aukštus. Kolonos laikė akmenine baliustrada aprėmintą balkoną – matyt, iš šio balkono aukštybių fabriko savininkas Kalėdų vakarą sakydavo sveikinimo kalbą savo darbininkams. Šie su didžiule pagarba žvelgdavo aukštyn į šeiminką ir kailiais apsigaubusią jo žmoną. Tikriausiai švenčių proga juos vaišindavo nemokama degtine ir alumi. Žinoma, ne putojančiu vynu, – šampaną gerdavo tik pats savininkas su šeima.

Ak, tiesą sakant, ji nenorėjo čia dirbti. Pakėlus akis į aukštai dangumi plaukiančius debesis, atrodė, kad grėsmingas plytų pastatas artėja prie jos grasindamas sutraiškyti. Bet šis darbas yra paskutinė jos galimybė. Taigi, kito pasirinkimo neliuko. Mari nužvelgė vilos fasadą. Dešinėje ir kairėje nuo kolonų portiko buvo durys, skirtos tarnams ir prekių tiekėjams.

Svarstant, į kurią pusę sukti, pasigirdo artėjančio automobilio ūžimas. Pro ją praburzgė tamsus limuzinas. Išsigandusi ji stryktelėjo į šalį ir aiškiai pamatė vairuotoją. Dar jaunas vyras dėvėjo mėlyną kepurę su snapeliu ir aukso spalvos kokarda.

Aha, pagalvojo. Dabar jis pasiims fabriko savininką ir veš į kontorą. Nors fabrikas vos už kelių žingsnių. Gal dešimt minučių pėsčiomis. Betgi toks turtingas ponas pėsčiomis nevaikšto, kad nesupurvintų brangių batų ir gero palto.

Jai smalsiai ir truputį su panieka spoksant į kolonų remiamą portiką, atsivėrė paradinės durys. Pasirodė kambarinė, vilkinti tamsią suknelę ir ryšinti šviesią prijuostę, ant glotniai sušukuotų plaukų pūpsėjo baltas gobtuvėlis. Netrukus pasirodė dvi ponios ilgais paltais su puriomis kailio apykaklėmis, vienos paltas tamsiai raudonas, kitos šviesiai žalias. Skrybėlaitės priminė pasakiškus kūrinius iš gėlių ir šydo, joms lipant į limuziną švystelėjo dailūs rudos odos aulinukai. Paskui abi ponias ėjo vyras – ne, tai negalėjo būti fabriko direktorius, be to, pernelyg jaunas. Galbūt vienos iš ponių sutuoktinis. Arba šeimininkų sūnus. Jis vilkėjo trumpą rudą kelioninį paltą, rankoje nešėsi krepšį, prieš lipdamas į automobilį lengvai švystelėjo krepšį ant limuzino stogo. Ak, kaip kvailai atrodė vairuotojas, bidzenantis aplinkui, atidarantis dureles ir siūlantis ponioms ranką, tarsi jos pačios be pagalbos negalėtų atsistoti ant minkštos sėdynės. Na, žinoma, šios ponios trapios tarsi cukrinės. Bet koks stipresnis lietus jas ištirpintų ir nuplukdytų upeliais. Gaila, kad šiandien nelyja.

Ponams susėdus, automobilis pamažu apvažiavo gėlyną su raudonais ratiliais, rožiniais jurginiais, violetiniais žiedais nubarstytais viržiais ir nuriedėjo link vartų. Jis pravažiavo taip

arti, kad jo pakojis brūkštelėjo per vėjyje plazdenantį merginos sijoną. Pilkos vyro akys smalsiai nužvelgė Mari. Jaunuolis kilstelėjo skrybėlę, nerūpestingai apkirpti garbanoti plaukai ir šviesūs ūsiukai teikė jam lengvabūdžio studento išvaizdą. Jis nusišypsojo Mari, paskui pasilenkė į priekį ir kažką pasakė raudonu paltu vilkinčiais poniais. Visi pradėjo juoktis. Ar jie šaiposi iš prastai apsirengusios merginos su ryšulėliu ant peties? Mari pajuto skausmingą dūrį į krūtinę, jai teko pergalėti norą išsyk apsisukti ir skuosti į našlaičių prieglaudą. Bet kito pasirinkimo ji neturėjo.

Automobilio išspjauti dūmai taip dvokė benzinu ir karšta guma, kad Mari užsikosėjo. Ji ryžtingai patraukė palei gėlyną kairiųjų durų pusėn ir pabeldė juodo metalo belstuku. Durų niekas neatvėrė – tikriausiai visi užsiėmę, juk jau dešimt valandų. Kai dukart nesėkmingai pabeldusi jau ketino pati jas atidaryti, pasigirdo žingsniai.

– Jėzau Marija, čia naujokė. Kodėl niekas neatidaro durų? Mergaite, ar nedirštat įeiti...

Balsas buvo jaunas ir skambus. Mari pažino tą pačią kambarinę, atidariusią ponioms paradines duris. Rausvaskruostė, šviesiaplaukė mergina, tvirta ir sveika, jos apskritą veidą puošė geranoriška šypsena. Tikriausiai kilusi iš kurio nors aplinkinio kaimo, mat į miesto vaiką nebuvo panaši.

– Eikš vidun, nesigėdyk. Tai tu Mari. O aš – Augustė. Antroji kambarinė. Dirbu čia jau gerus metus.

Regis, ji tuo itin didžiavosi. Tik pagalvok, kokie namai! Jie turi net dvi kambarines! Ten, kur anksčiau tarnavo Mari, jai vienai teko visi darbai, net valgio ruošimas ir skalbimas.

– Labą dieną, Auguste. Dėkoju už malonų priėmimą.

Mari nulipo tris laiptelius žemyn ir atsidūrė ankštame prieškambarėje. Kaip keista. Raudonų plytų vila turėjo daugybę aukštų ir žemų langų, bet čia, kur vaikšto samdiniai, buvo taip tamsu, kad nematai, kur statyti kojas. O gal taip tik atrodė, nes ką tik akino ryški ryto saulė.

– Štai čia virtuvė. Esu tikra, kad virėja duos tau kavos ir bandelę. Atrodai visiškai išbadėjusi...

Tikra tiesa. Greta drūtos, sveikata alsuojančios Augustės Mari tikriausiai atrodė kaip vaiduoklis. Ji visuomet buvo lieša, bet po ligos jos skruostai įdubo, o rankos tapo plonytės kaip šakaliukai. Akys atrodė dvigubai didesnės nei anksčiau, o tamsiai rudi plaukai styrojo pasišiaušę it šluotražis. Bent jau tai prikišo panelė Papert dar vakar vakare. Panelė Papert buvo našlaičių prieglaudos „Septyni kankiniai“ vadovė ir atrodė taip, tarsi kiekvieną kankinimą būtų ištvėrusi pati. Bet ir šios kančios nepadėjo, nes Papert liko pikta kaip žiezula ir vieną dieną tikrų tikriausiai degs pragare. Mari iš visos širdies jos nekenė.

Virtuvė buvo jauki priebėga. Šilta, šviesi ir pilna gardžiausių kvapų. Patalpa, pasakojanti apie sultingą kumpį, šviežią duoną ir pyragus, gardų paštetą, vištienos sriubytę ir jautienos sultinį. Kvepianti čiobreliais, rozmariniais ir šalavijais, krapais ir kalendromis, gvazdikėliais ir muskatais. Mari stovėjo prie virtuvės durų ir spoksojo į ilgą stalą, ant kurio virėja ruošė įvairiausius patiekalus. Tik dabar ji pajuto, kaip šalta buvo lauke, ir pradėjo drebėti. Koks puikus vaizdas atsivertų sėdint prie krosnies su puodeliu balintos kavos, mėgaujantis šiluma, į šnerves traukiant gerovės kvapus ir drauge iš lėto siurbčiojant karštą kavą.

Garsus šūksnis privertė ją krūptelėti. Sukliko senstelėjusi smulki moteris, įžengusi į virtuvę pro kitas duris ir, vos pastebėjusi Mari, baimingai atšokusi atgal.

– Šventoji Mergele! – sukvaksėjo ji prispaudusi delnus sau prie krūtinės. – Štai ji! Tepadedu man Viešpats. Visai kaip mano sapne. Jėzau Kristau, apsaugok mus nuo visų negandų...

Moteris atsirėmė į sieną ir netyčia numetė ant grindų varinį puodą, kabėjusį ant kablį. Mari sustingo iš baimės.

– Ar jūs visai pamišot, Jordan? – piktai subarė ją virėja. – Numetėt mano geriausią daržovių puodą. Apsaugok jus, Dieve, jei jis kur įlinko ar netgi įskilo.

Smulkioji moteris, pavadinta Jordan, į virėjos plūdimąsi beveik nekreipė dėmesio. Sunkiai alsuodama ji atsistūmė nuo sienos ir abiem rankomis pasičiupinėjo šukuoseną, papuoštą juodu kaspinu. Jos palaidinė ir sijonas taip pat buvo juodi, tik pakaklėje įsegta nedidukė segė – gema sidabro apsode, vaizduojanti gležną mergaitės galvutę.

– Tai... visiškas niekis, – sušnabzdėjo ji spausdama delnais smilkinius, tarsi skaudėtų galvą.

Migrena galėjo skūstis tik maloningieji ponai, o tarnams tegalėjo skaudėti galvą, ir tai tik nuo girtavimo ir dyko buvimo.

– Vėl ką nors sapnavot, ar ne? – urgztelėjo virėja ir ištraukė puodą iš po stalo. – Vieną dieną išgarsėsit su savo sapnais. Tada net kaizeris jus pasamdys, kad pranašautumėt jam ateitį.

Moteris garsiai nusikvatojo, jos juokas šiek tiek priminė ožkos mekenimą. Pašaipiai, bet nepiktai.

– Ak, liaukitės kvailai pokštavusi, – gynėsi Jordan.

– Bet jei nuolat sapnuosit nelaimės, – nesuvaldomai varė toliau virėja, – kaizeris tikriausiai tokios nenorės!

Mari stovėjo atsirėmusi į duris, širdis daužėsi krūtinėje, ir jai staiga pasidarė silpna. Nė viena iš moterų nekreipė į ją dėmesio. Ponia Jordan kaip tik pranešė, kad maloningoji panelė pageidauja arbatos su pyragu, tad virėja turėtų paskubėti.

– Maloningoji panelė turės palūkėti, man dar reikia užvirti vandenį.

– Visada tas pats. Čia, virtuvėje, visi tik krapštinėjasi, o man tenka klausytis maloningosios panelės barimo.

Mari pasirodė keista, kad jų balsai, nors ir pikti, pamažu ėmė tilti. Galbūt dėl švilpesio, permušančio visus kitus garsus. Ar tik virėja neminėjo, kad dar reikia užkaisti vandenį? Tai kodėl puodas jau švilpia?

– Krapštinėjamės? – išgirdo ji sakant virėją. – Aš ruošiu pietus, be to, kepu pyragą šiam vakarui, dvylikai žmonių. Ir visa tai be pagalbininkės, nes Gertė, ta kvaila mergiotė, pabėgo. Jei ne Augustė, retkarčiais pagelbėjanti... Ak, dangau!

– Švenčiausioji Mergele, tai bent staigmena!

Mari dar mėgino atsisėsti, bet buvo per vėlu. Pilkos ir šviesiai rudos virtuvės grindų plytelės didžiuliu greičiu ėmė artėti prie jos, paskui viskas aptemo. Tapo tylu ir maloniai lengva. Tarsi sklęstų minkštoje, švelnioje tamsoje. Tik kvaila širdis vis plakė ir dundėjo purtydama visą kūną. Ir niekaip nesiliovė, dantys kaleno, o delnai mėšlungiškai susigniauzė.

– Tik šito mums ir trūko. Nuomario. Tada geriau jau Gertė su savo meilėmis.

Mari nedrįso atsimerkti. Ji apalpo. Nuo ano kraujoplūdžio to nė karto nebuvo nutikę. Ar ir vėl tekėjo kraujas? O Dieve, tik

ne tai. Tąsyk ji baisiai išsigando. Šviesus kraujas plūdo iš burnos. Siaubingai daug kraujo. Tiek daug, kad paskui ji nepajėgė nė pastovėti.

– Užčiaupkit savo kvailą srėbtuvę, – pyko virėja. – Mergaitė visiškai išsekusi iš bado, nenuostabu, kad alpsta. Štai, imk puodelį.

Kažkas šiurkščiai suėmė ją už pažastų ir kilstelėjo. Prie lūpų ji pajuto šiltą stiklinės kraštelį, kvėpėjo kava.

– Gerk, mergele. Tai pastatys tave ant kojų. Nagi, gurkštelėk. Bent gurkšnelį.

Mari sumirkčiojo. Priešais ją pasirodė platus raudonas virėjos veidas, negražus, prakaituotas, bet geraširdiškas. Už jos pastebėjo juodą Jordan siluetą. Ant juodos palaidinės švytėjo sidabrinė segė, moters veide atsispindėjo pasibjaurėjimas.

– Ko jūs su ja čiupinėjatės? Jei serga, panelė Šmalcler vis tiek ją išspirs. Ir gerai. Labai gerai. Jei ji liks, atneš vien bėdų. Didelę nelaimę atneš į namus, aš žinau...

– Užplikykite arbatą, vanduo jau užvirė.

– Tai ne mano darbas!

Mari ryžosi išgerti kelis gurkšnelius kavos, nors ir suprato, kad taip parodė atsigavusi. Juk su malonumu būtų dar pagulėjusi. Tik nenorėjo trukdyti virėjos. Laimei, regis, šį kartą kraujoplūdžio išvengė.

– Nagi, – sumurmėjo patenkinta virėja, – jau geriau?

Nuo stipraus, kartaus gėrimo Mari pasidarė negera. Ji atlošė galvą ir išspaudė šypseną.

– Geriau... Dėkoju už kavą...

– Dar truputį pagulėk. Kai pasijusi geriau, gausi užkąsti ko nors padoresnio.

Mari paklusniai linktelėjo, nors pagalvojus apie sviestu užteptą bandelę arba vištienos sriubą sukilo blogumas. Moterys buvo paguldžiusios ją ant vieno iš medinių suolų, ant kurių paprastai valgydami sėdėdavo tarnai. Mari baisiai gėdijosi to kvailo alpimo. Jos turėjo kelti ją, guldyti ant suolo. O dar tos Jordan kalbos. Tikriausiai jai ne visi namie. Esą ji, Mari, serga nuomariu. Ir atnešianti į vilą nelaimių. Tiesą sakant, visiškai atvirksčiai. Pati vila buvo tikri nelaimių namai, mergina tai suprato pačią pirmą dieną ir turėjo padaryti išvadas. Ar paskutinė galimybė, ar ne, – ji jokių būdu čia nepasiliks. Nei dėl pinigų, nei dėl malonių žodžių. Ir tikrai ne dėl kvailų Papert plepalų.

– Ką jūs ten darot?! – suklykė virėja. – Į arbatinuką niekada nepilama iki pat viršaus. Padėk man, Dieve, dabar arbata bėgs per viršų, bet maloningoji panelė dėl to apkaltins mane!

– Jei būtumėte žiūrėjusi savo reikalų, kaip ir priklausu, nieko nebūtų atsitikę. Juk ne mano darbas virti arbatą. Aš esu kameristė, o ne virtuvės žiurkė.

– Virtuvės žiurkė? Pasipūtimas jau veržiasi jums pro visus galus. Pasipūtimas ir kvailumas.

– Kas čia vyksta? – pasigirdo skambus Augustės balsas. – Maloningoji ponija jau tris kartus skambino reikalaudama arbatos ir yra gerokai pyktelėjusi. Ji skubiai kviečia Jordan...

Mari pamatė, kaip blyškus kameristės veidas dar labiau pabalo. Mergina jau pati gebėjo pakelti galvą, blogumas buvo dingęs.

– Aš taip ir žinojau, – rūsčiai burbtelėjo Jordan.

Šlamėdama sijonais ji išdūmė iš virtuvės, dar spėjusi mesti į Mari piktą žvilgsnį. Tarsi į pavojingą vabzdį.

Eleonora Šmalcler buvo įspūdinga moteris. Nors per keturiasdešimt septynerius metus darbo šiai šeimai smilkiniai pražilo, bet pečiai ir nugara liko tiesūs kaip jaunystėje. Pomeranijoje ji buvo maloningosios panelės Alisijos fon Maidorn kameristė, o po panelės vestuvių išvyko drauge su šeimininke į naujuosius namus Augsburge. Tiesą sakant, ta santuoka – tikras mezaliansas*, juk Johanas Melceris buvo fabrikantas, provincijos mokytojo sūnus. Prasimušėlis, nors ir daug ko pasiekęs. O štai kilmingieji fon Maidornai nuskurdę, du sūnus karininkai nuolat reikalavo paramos, o dvaras Pomeranijoje neišbrido iš skolų.

Be to, per sužadėtuves Alisijai jau buvo gerokai per dvidešimt – užsisėdėjusi mergina. Dar šlubavo, nes vaikystėje krisdama nuo laiptų susižeidė čiurną, tad šis fizinis trūkumas dar labiau mažino jos vertę vedybų rinkoje.

Iš pradžių Eleonora apie ekonomės pareigas nusimanė tik paviršutiniškai. Bet Alisija Melcer nepasitikėjo miestiečiais – jos manymu, tiems žmonėms rūpi tik sava nauda, o ne šeiminkų gerovė. Vyro namuose tarnavo du liokajai ir viena ekonomė, kurią Alisija netrukus atleido. O štai Eleonora Šmalcler

* Socialiniu atžvilgiu nelygi santuoka. (Čia ir toliau – vert. past.)

nuo pirmos dienos pasirodė gerai. Ji sugebėjo puikiai derinti prisirišimą prie šeiminkės ir įgimtą gabumą vadovauti žmonėms. Viloje dirbantys tarnai turėjo žiūrėti į savo tarnybą kaip į privilegiją, kurią galima užsitarnauti sąžiningumu, stropumu, neplepumu ir ištikimybe.

Buvo jau apie vienuoliktą, netrukus grįš maloningoji ponia ir panelė Katarina. Jos palydėjo jaunąjį ponaitį į stotį, šis jau kelerius metus Miuncheno universitete studijavo teisę. Paskui ponios užsuks pas gydytoją Šleicherį. Apsilankymas pas jį paprastai užtrukdavo vos pusę valandos. Eleonora Šmalcler nepuoselėjo didelių vilčių, bet maloningoji ponia labai tikėjo gydytoju. Vos aštuoniolikos sulaukusią Katariną kankino nemiga, nervingumas ir stiprūs galvos skausmai.

– Auguste!

Ekonomė aiškiai girdėjo kambarinės žingsnius. Augustė atsargiai pastūmė duris, dešiniąja ranka ji rūpestingai nešė nedidelį sidabrinį padėklą, ant kurio stovėjo tuščias arbatinukas, indelis grietinėlei ir cukrinė.

– Klausau, panele Šmalcler.

– Ar jai jau geriau? Tada atsiųsk pas mane.

– Gerai, panele Šmalcler. Ji jau atsigavo. Maloni mergaičiukė, tik be galo liesa, o paskui ji...

– Aš laikiu, Auguste.

– Klausau, panele Šmalcler.

Su kiekvienu reikėjo bendrauti vis kitaip. Augustė buvo geranoriška, bet jos protelis netoli siekė. Be to, ji buvo linkusi plepėti. Tik Eleonoros dėka mergina išsimušė į kambarines. Nes buvo sąžininga ir ištikima šeiminkams. Matė merginų, kurios puoselėjo viltis įsidarbinti fabrike, bet po kelių mėnesių

pabėgdavo. Augustė taip nepasielgtų, ji buvo prisirišusi prie vilos ir labai didžiavosi savo užimamomis pareigomis.

Naujokė iš lėto pravėrė girgždančias duris. Ekonomė išvydo liesą išblyškusią mergaitę su didelėmis akimis. Tamsius plaukus ji buvo supynusi į kasą, iš kurios stirksojo plonos sruogelės. Štai kokia ji. Mari Hofgartner, aštuoniolikos metų. Našlaitė. Greičiausiai nesantuokinio ryšio vaisius, iki dvejų metų gyveno su motina, o šiai mirus pateko į „Septynių kankinių“ prieglaudą. Trylikos pradėjo tarnauti Augsburguro universitete, bet po mėnesio iš ten pabėgo. Du kiti bandymai įsidarbinti tarnaitė taip pat nepavyko, madingoje siuvelykoje ji ištvėrė metus, vėliau pusę metų darbavosi Štajermano tekstilės fabrike. Prieš tris savaites patyrė kraujoplūdį...

– Labą dieną, Mari, – perdėtai maloniai tarė ji vargšelei. – Ar gerai jautiesi?

Rudos merginos akys žvelgė neįprastai įdėmiai, nuo to tiriamo žvilgsnio ekonomė pasijuto nejaukiai. Arba mergina yra kvailoka, arba kaip tik atvirkščiai.

– Dėkoju. Jaučiuosi gerai, panele Šmalcler.

Jauniklės laikysena puiki. Regis, ji nepratusi dejuoti. Visai neseniai be sąmonės gulėjo ant virtuvės grindų – apie tai jai papasakojo Jordan, – ir štai stovi čia, lyg nieko nebūtų atsitikę. Jordan tvirtino, kad mergina serga nuomariu. Bet ji dažnokai plepa nesąmonės. Eleonora Šmalcler niekada nepasiklovė tarnautojų kalbomis. Ji leisdavo sau – nors tik slapčiomis – savo aštriu protu patikrinti netgi šeiminių vertinimus.

– Puiku, – tarė ji. – Mums reikia merginos virtuvės darbams, tave mums rekomendavo panelė Papert. Ar jau esi dirbusi virtuvėje?

Šio klausimo visai nereikėjo, nes ji perskaitė merginos darbo aprašymą ir vertinimus, vakar atneštus pasiuntinio.

Mari žvilgsnis nuklydo prie nedidelio staliuko, supamo kėdžių su aukštomis raižytomis atkaltėmis, tada prie knygų ir dokumentų prigrūstos sieninės lentynos. Akimirką jos akys stabtelėjo ties žalia gausiai klostyta užuolaida. Kambarys, kuriame gyveno ekonomė, buvo prabangiai apstatytas, regis, jau-niklei jis padarė išpūdį. Netrukus jos vokai virptelėjo, nes ant rašomojo stalo pastebėjo savo dokumentus. Tai ko jūs klausinėjate, tarsi sakė jos žvilgsnis. Juk viską perskaitėte.

– Triskart buvau pasamdyta namų ūkio darbams, turėjau ruošti valgi, skalbti, nešti maistą į stalą ir prižiūrėti vaikus. Našlaičių prieglaudoje mes nuolat skusdavome daržoves, atnešdavome vandens ir viską plaudavome.

Ji tikrai nekvaila, greičiau truputį per gudri. Eleonora Šmalcler nemėgo pernelyg protingų samdinių. Jie galvodavo tik apie savo naudą, o ne apie namų gerovę. Be to, gebėdavo apsikriai sukčiauti, – ekonomė vis prisimindavo tarną, metų metus gvelbusį raudonąjį šeiminkų vyną ir jį pardavinėjusį.

– Vadinasi, Mari, tu greitai perprasi tau patikėtą darbą. Kaip virtuvės darbininkė būsi pavaldi poniai Brunenmajer, mūsų vi-rėjai. Tačiau ir kiti namų tarnautojai tau gali duoti užduočių, privalai jiems paklusti. Sakau tai todėl, kad tu, kaip matau, dar niekada nedirbai dideliuose namuose.

Ji trumpam nutilo ir įdėmiai pažiūrėjo į merginą. Ar ji iš-vis klausosi? Ši spoksojo į įrėmintą piešinį anglimi, kabantį virš rašomojo stalo. Maloningosios panelės Katarinos dovaną, įteiktą per praeitas Kalėdas, tokiais piešiniais buvo apdovano-ti visi namų tarnautojai. Piešinyje buvo vaizduojami fabriko

pastatai su trikampių stogų dantimis, įstiklintais šiaurinėje pusėje.

– Patinka paveikslas? – paklausė kandžiai.

– Labai. Tik keli brūkštelėjimai, ir tuoj pat atpažįsti, kas vaizduojama. Ir aš norėčiau taip mokėti.

Rudose jauniklės akyse matėsi susižavėjimas ir ilgesys. Veide šmėkstelėjo menka šypsena. Ekonomė sukluso, ji jautriai reaguodavo į neišsipildžiusius ilgesius, – tai našta, kurios ji, jau būdama šešiasdešimties, vis dar neatsikratė. Tačiau sielos ramybei, kurios reikia čia dirbant, nebuvo žalingesnio dalyko nei jausmingumas.

– Piešimą palikime maloningajai panelei. O tu, Mari, turėsi šiuose namuose labai daug ko išmokti. Ypač virtuvėje, kur ruošiami ištaigingi patiekalai. Reikės išmokti ir kitko, pavyzdžiui, pagarbaus elgesio su ponais. Čia dideli namai, juose dažnai būna kviestiniai pietūs ir iškilmingos vakarienės, o kartą per metus – pokylis. Visi šie renginiai vyksta pagal griežtas taisykles.

Merginos veide pasirodė šioks toks susidomėjimas. Kad ir protinga, vis dėlto ji atrodė gerokai naivi ir užsisvajojusi. Galbūt skaitė pigius romanus ir tikėjo, kad pasaulyje šėlsta romantiškos meilės audros.

– Kalbate apie tikras puotas? Su šokiais, muzika ir visomis tomis prašmatniomis suknelėmis?

– Mari, kaip tik tai ir turiu galvoje. Nors pati nedaug ką galėsi pamatyti, nes tavo darbo vieta yra apačioje, virtuvėje.

– Bet... bet jei bus atnešamas maistas...

– Iškilmingomis progomis maistą nešioja tik tarnautojai vyrai. Tai viena iš taisyklių, kurią teks išmokti. Taigi, pereikime prie praktinių dalykų. Iš pradžių samdau tave trims mėne-

siams už dvidešimt penkių markių atlygi. Jis bus išmokėtas per du kartus. Dešimt markių po mėnesio, kiti pinigai po dviejų mėnesių. Žinoma, jei pateisinsi viltis.

Ji vėl trumpam nutilo tikrindama, kaip reaguos mergina. Mari liko abejinga. Neatrodė, kad yra godi pinigams. Puiku. Virtuvės darbininkė negalėtų ko nors daugiau tikėtis.

– Be to, tau duosime dvi paprastas sukneles ir tris prijuosotes. Tie drabužiai turi būti švarūs, tvarkingi ir dėvimi kasdien. Plaukus standžiai apriši skarele, nuolat mazgosi rankas. Kojines ir batus teks įsigyti pačiai. O kaip tavo apatiniai drabužiai? Parodyk.

Mari atrišo ryšulėlį, ir Eleonora Šmalcler suprato, kad reikalai prasti. Tai kur visi tie pinigai, kuriuos švenčių dienomis rinkdavo našlaičių prieglaudai? Mergina teturėjo dvejus nunešiotus marškinius, vienas kelnaites, skylėtą vilnonį apatinį sijoną ir keletą porų ne kartą jau adytų kojinių. Kitų batų irgi neturėjo.

– Pažiūrėsime, ką pavyks padaryti. Jei išsilaikysi – Kalėdos ne už kalnų.

Per šventes tarnai gaudavo dovanų, dažniausiai medžiagos suknelėms, odos batams arba medvilninių puskojinių. Aukštesnio rango tarnautojai sulaukdavo rimtesnių dovanų – laikrodžių, paveikslų ar panašių daiktų. Mergaitei bus galima – žinoma, jei užsitarnaus – kai ko pridėti, jai reikėtų vilnonio palto ir šiltos kepurės. Ekonomės širdyje vėl užvirė pyktis pagalvojus apie našlaičių prieglaudą. Mari neturėjo net šiltos skarelės, visas rūpestis buvo permestas darbdaviui.

– Miegosi viršuje, ketvirtame aukšte, kur yra tarnų kambariai. Paprastai viename kambaryje gyvena po dvi moteris, tu miegosi drauge su Marija Jordan.

Mari jau buvo pradėjusi rišti savo ryšulį, bet išsigandusi sustingo.

– Su Marija Jordan? Kameriste? Ta su sege, vaizduojančia mergaitės galvutę?

Eleonora Šmalcler žinojo, kad Jordan nėra maloni kambario draugė. Bet jaunai merginai nederėjo šiuo klausimu reikšti pageidavimų.

– Judvi jau susipažinote. Marija Jordan yra gerbiamas žmogus šiuose namuose. Dar spėsi įsitikinti, kad ponია ypač pasitiki kameriste, todėl, jei kalbėsime apie tarnautojus, ji užima gan aukštą padėtį.

Tiesą sakant, kartais ji net pavydėdavo Jordan, kuri buvo ne tik ponios kameristė, bet aptarnavo ir abi paneles. Eleonora Šmalcler pati kadaise tarnavo kaip kameristė ir žinojo, koks asmenišką būna šis ryšys.

Pailgas ekonomės veidas sustingo, ji ištiesė nugarą ir tarsi paaugo.

– Atsiprašau, bet jokių būdu nenorėčiau gyventi su Marija Jordan. Geriau miegosiu kur nors palėpėje su pelėmis. Arba virtuvėje. Blogiausiu atveju po laiptais.

Eleonorai Šmalcler teko susiimti, kad nepratrūktų. Tokio įžūlumo dar neteko matyti. Pasirodo apiplyšusi, išsekusi mergiotė iš našlaičių prieglaudos, galinti pateikti vien blogus atsiliepimus, ir drįsta kelti reikalavimus. Vos ekonomė pajuto užuojautą jaunikei, ši sukėlė pyktį dėl tokio pasipūtimo. Na, žinoma, viskas juk aiškiausiai parašyta atsiliepimuose. Pasipūtusi, šiurkšti, užsispyrusi, tingi, nepaklusni... Tik žodžio „klastinga“ nebuvo. Tačiau pakako ir aprašytų savybių.

Eleonora Šmalcler mielai būtų išsiuntusi ją atgal į našlaičių prieglaudą. Deja, čia ir slypėjo bėda. Kažkodėl maloningoji ponija pageidavo, kad mergaitė būtų pasamdyta.

– Apsiprasi, – trumpai drūtai tarė. – Ir dar vienas dalykas. Jau supratai, kad panelės Jordan vardas yra Marija. Kad niekas nesupainiotų, šiuose namuose tave vadinsime kitu vardu.

Mari dviem mazgais surišo ryšulėlį taip užverždama, kad net pirštų sąnariai pabalo.

– Vadinsime tave Roza, – atsainiai ištarė Eleonora.

Kitomis aplinkybėmis būtų pasiūlusi rinktis iš dviejų ar trijų vardų. Bet šita tokio draugiškumo nenusipelnė.

– Kol kas viskas, Roza. Eik į virtuvę, tavęs laukia darbas. Vėliau Elzė parodys tau kambarį ir duos drabužius bei prijuostes.

Ekonomė nosisuko ir žengusi prie lango atitraukė užuolaidą. Štai ir jie. Robertas padėjo panelei išlipti, ponija jau stovėjo ant portiko laiptelių. Regis, lauke atšilo, nes panelė buvo nusivilkusi paltą. Padavė jį Robertui, kad panėšėtų, šis atliko patikėtą darbą su didele atida. Šmalcler giliai atsiduso. Reikės tam jaunuoliui tarti vieną kitą žodelį. Jis mitrus vaikinukas ir galėtų daug ko pasiekti, galbūt net tapti liokajumi. Ji tikėjosi, kad tarp tarnų sklandantys gandai niekuo nepagrįsti.

– Elze, pasakyk virėjai, kad ponai grįžo. Tegul paduoda kavą ir kitus užkandžius.

– Gerai, panele Šmalcler.

– Palauk. Paskui skalbinių sandėlyje rask naujai virtuvės darbininkei drabužių ir nunešk į jos kambarį. Ji miegos su Marija Jordan.

– Gerai, panele Šmalcler.

Ekonomė išėjo į koridorių duoti nurodymų. Virtuvė šurmuliavo kaip įprastai prieš šventinius kviestinius pietus. Virėja buvo puiki samdinė, bet kai užgriūdavo darbai, geriau prie jos nesiartinti. Į Elzės perduotus žodžius ji atsakė šiurkščiai, nors ekonomė žinojo, kad kava ir užkandžiai bus paduoti laiku. Ji ketino grįžti atgal į savo kambarį, bet nustebusi pastebėjo Mari. Dabar jau Rožą, taip nuo šiol ją vadins.

– Ko tau dar reikia?

Mergina vėl buvo užsimetusi ryšulėlį ant pečių, bet žvelgė keistu žvilgsniu. Pažeidžiamu ir drauge nepaprastai atkakliu.

– Labai prašau atleisti, panele Šmalcler.

Ekonomė sutrikusi žiūrėjo į ją. Ši mergina visiškai neperprantama.

– Dėl ko atsiprašai, Roza?

Jauniklė giliai įkvėpė, tarsi pasirengusi kelti ką sunkaus. Ji atlošė galvą ir primerkė akis.

– Norėčiau, kad mane vadintumėte tikruoju vardu. Aš esu Mari, o ne Marija kaip panelė Jordan. Be to, dirbsiu virtuvėje. Nemanau, kad maloningoji ponija kada nors manęs teirausis. Ji teirausis savo kameristės, o ne virtuvės darbininkės. Mūsų neįmanoma supainioti.

Argumentus ji dėstė tyliu balsu, kaskart linktelėdama galvą. Nors kalbėjo tyliai, bet sklandžiai ir be jokios baimės. Slapčia ekonomė net pagalvojo, kad jos argumentai teisingi. Bet ji jokiu būdu neleis tokio įžūlumo.

– Ne tavo valioje daryti sprendimus!

Šito jau buvo per daug. Mergužėlė tik stengiasi išsisukti nuo darbo ir ieško dingsties, kad galėtų valgyti našlaičių prieglaudos duoną, užuot užsidirbusi pati.

– Negi jūs nesuprantate? – susijaudinusi kalbėjo mergina. – Tėvai suteikė man šį vardą. Jie ilgai tarėsi, išsamiai viską apsvarstė ir išrinko būtent tokį. Tai jų palikimas. Todėl nenoriu, kad mane vadintų kokiu kitu vardu.

Jos žodžiuose buvo tiek nevilties ir ryžto, kad Eleonorai Šmalcler pakako įžvalgumo suprasti – mergina nevengia darbo ir nėra kvailai užsispyrusi. Jos žodžiai palietė širdį. Net jei jauniklė susikūrė išgalvotą savo tėvų paveikslą. Juk ji buvo nesantuokinis vaikas ir tikriausiai niekada gyvenime nematė tėvo.

Šią atkaklią būtybę bus sunku palenkti, suprato ekonomė. Labai norėjosi pavyti ją šalin. Bet ponia pageidavo kitaip.

– Na, gerai, – tarė ji ir išspaudė šypsena. – Pamėginkime tave vadinti tikroju vardu.

– Taip, labai prašau, panele Šmalcler.

Ar ji džiūgavo? Ne, tik jautė begalinį palengvėjimą.

O po kelių akimirų pridūrė:

– Labai dėkoju.

Mari nerangiai tūptelėjo, apsisuko ir nukurnėjo į virtuvę. Ekonomė tyliai atsiduso.

Tą maištingą dvasią būtina palaužti, mąstė ji. Tai pastebės net maloningoji ponia.